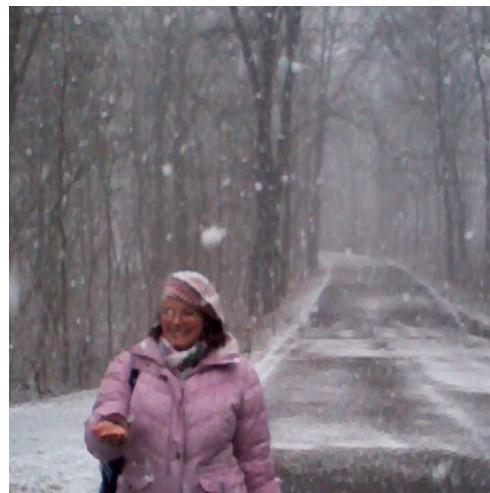

**ТЪРГОВЦИТЕ НА ПАМУК В ГРАД КЕМНИЦ, ПРОВИНЦИЯ САКСОНИЯ –
ДЕЙНОСТ И СТРУКТУРА
(КРАЯТ НА ХVІІІ И НАЧАЛОТО НА ХІХ ВЕК)**

Аделина Здравкова Петрова

Град Кемниц възниква в предпланинския район на Рудните планини в провинция Саксония около XII век.¹ Важни пътища се кръстосват в този град, разположен в непосредствена близост до границата с Бохемия (дн.Чехия). Градът е център на индустриалната революция в провинция Саксония. Историкът Ханс Мюнх пише, че родината на котона (памучен щампован плат) е Индия. ²

В Германия и Франция фабрики за памучни платове се появяват в началото на XVIII век.³ Текстилната индустрия се развива в Саксония най-рано в град Плауен, а в град Кемниц началото може да се свърже с фабриките на Йохан Фридрих Вагнер в Бургщад.⁴ Кемницките фабрики за щамповани платове достигат своя връх в индустриалното по време на тъй наречения континентален запор през 1807-1810 г., през който на практика се насърчава местното производство чрез изключването на английската конкуренция.⁵

¹ Ullrich,U.,Chemnitz-Stadt und Stadtbefestigung, Chemnitz 1995, p.6.

² Münch,H., Industrielle Revolution in Sachsen, Erste Fabriken an der Chemnitz,Chemnitz, 1998, p.7.

³ Münch,H., Industrielle Revolution in Sachsen, Erste Fabriken an der Chemnitz,Chemnitz, 1998, p.7.

⁴ Johann Friedrich Wagner in Burgstädt. In:Hans Münch, Industrielle Revolution in Sachsen, Erste Fabriken an der Chemnitz, Chemnitz, 1998, p.8.

⁵ Kattundruckereien. In: Hans Münch, Industrielle Revolution in Sachsen, Erste Fabriken an der Chemnitz, Chemnitz, 1998, p.8.

В тази връзка по документи откриваме тъй наречените македонски⁶ или гръцки търговци на памук в гр. Кемниц. *Те са наречени - гърци в документите, защото са православни,⁷ или по родното си място - Македония.*

Интересът на съвременните автори относно тези търговци се появява едва в началото на ХХ век и може би е свързан с дейността на градския архив на Кемниц и членовете на съюза за история на град Кемниц. Този съюз има за цел да подреди и групира богатото архивно наследство. Така в новоизградените каталози от архивни документи, сред които откриваме: „Македонските търговски тефтери“; „Относно дейността на македонците“ и т.н. Едва от 1940 г. започват да се пише по темата, първо във връзка с индустриалната революция и доставките на македонски памук. Второ, поради това, че търговците са наречени гърци. Сред авторите изследвали въпроса за тези търговци в гр. Кемниц са: Вилхелм Стида, Анагностополус, Олга Кациарди Херинг, Себастиан Либолд и др.⁸

Документите, в които има данни за търговците на памук - османски поданици, са продукт най-често на градския и финансовия съвет. Описани са протоколи, съдържащи данни от свързани с основаните от тях фирми в града.⁹ Техните фирми или компании се появяват между 1765 и 1815 г.¹⁰ Дейността на тези компании е свързана с внасяне на памук

⁶ Някои документи конкретно са озаглавени търговски тефтери на македонските търговци: In Findbuch 19, Archiv des Vereins für Chemnitzer Geschichte, 1872-1943, in Abteil Handel(Accise), Rechnungsbuch der Mazedonische Kaufleute (1784-1802).

⁷ Марта Бур-Марковска, Балканите и унгарският пазар през XVIII век, София, 1977 г., с.16: Авторката пише, че наименованието грък е равнозначно на източноправославен търговец. С.Либолд пък пише, че не е сигурно дали търговците са били от общ етнос, а по-скоро названието гърци може би говори за едно икономическо определение (ökonomisches Kennzeichnungswort). In: Liebold, Sebastian, Griechische Kaufleute in Chemnitz als Textilpromotoren, Monopolisten und Kulturmittler, In: Mitteilungen des Chemnitzer Geschichtsvereins, Jahrbuch 81, Neue Folge XX, Wahlheimat Chemnitz-Migration als Historisches Phänomen, Selbstverlag des Chemnitzer Geschichtsvereins, Chemnitz 2019, p.95.

⁸ Liebold, S., Griechische Kaufleute in Chemnitz als Textilpromotoren, Monopolisten und Kulturmittler, In: Mitteilungen des Chemnitzer Geschichtsvereins, Jahrbuch 81, Neue Folge XX, Wahlheimat Chemnitz-Migration als Historisches Phänomen, Selbstverlag des Chemnitzer Geschichtsvereins, Chemnitz 2019. p.93; Anagnostopoulos, C., Geschichte einer längst verschwundenen Griechischen Kolonien zu Chemnitz, Hellas-Jahrbuch VI 1940, Organ der Deutsch-Griechischen Gesellschaft und der Griechisch-Deutschen Vereinigungen in Athen und Thessaloniki, Herg. Südost-Ausschusses der Deutschen Akademie in München. Göttingen, Verlag. Gerstung und Lehmann. pp.11-19; Stieda, Wilelm, Mazedonische Baumwolle in Sachsen, In: Neues Archiv für Sächsische Geschichte und Altertumskunde, Herg. Hubert Ermisch, Band 41, Dresden, 1920, pp.308-312. Katsiardi-Hering, Olga, The allure of red cotton yarn, and how it came to Vienna: Associations of greek artisans and merchants operating between the Ottoman and Habsburg empires, In: Merchants in the Ottoman Empire S. Faroqi und G. Veinstein, Collection Turcica, Vol. XV, Peeters: Paris-Louvain-Dudley, 2008, pp.97-131. Ehmke, P., Türken in Chemnitz: Die Mazedonier Bildnisse. In: Bilderbuch Chemnitzer Geschichte, Begleitbuch zur ständigen Ausstellung „Bildersaal Chemnitzer Geschichte“ im Schloßbergmuseum Chemnitz. Herausgegeben vom Freundeskreis Schloßbergmuseum Chemnitz e.V., Chemnitz 2012, p.63-67. Виж бел.31. StA Chemnitz VII 17 Acta Commissionis. Die von einigen griechischen Kaufleuten zum Verkauf anher gebrachte Baumwolle betr. ergangen von dem Rath zu Chemnitz. 1764-1798.

⁹ Kap.V, Sect III, Nr.16 a Protokolle des Rathes den Stadt Chemnitz, Ergangen 1765-1815.

¹⁰ Такава хронологическа граница поставя и С.Либолд, тъй като той е добре запознат с архивния материал и почти паралелно с мен изследва тази търговска колония в град Кемниц. In: Liebold, Sebastian,

и червена турска прежда за науждите на саксонската индустрия. Памукът се транспортира от Османската империя през Виена и до Кемниц.

Търговската дейност на османските поданици в гр.Кемниц може да се търси около 1764 г. За начало на тяхната дейност в провинция Саксония може да се посочи 1748 г., от която разполагаме с едно разпореждане на местния владетел, отнасящо се до идващите чуждестранни търговци към панаири на Лайпциг. В него е засвидетелствано присъствието на търговци от Османската империя. Той е озаглавен: „Относно тези търговци, които идват от Унгария, Зибенбурген, Влахия, Македония и Гърция на панаири в град Лайпциг“.¹¹ В този документ се казва, предадено тук обобщено, че тези търговци трябва да се посрещат доброжелателно и да плащат определени такси за товара си.¹² Вероятно сред търговците, идващи от Македония, са и тези, които откриваме в град Кемниц.

От посочените данни може да се заключи, че още преди средата на XVIII век османските поданици са търсели в провинция Саксония възможност за развитие на търговската си дейност, чийто изходен пункт и център е град Виена.

Бих могла да свържа най-ранната им поява в гр. Лайпциг с годината 1729 г., когато търговците идват от Виена по време на трите годишни панаири, провеждани в града.

Съществува документ от 1764 г.: „Относно памука донесен тук (Кемниц) за продан от някои гръцки търговци“,¹³ той потвърждава началото на търговската им дейност в Кемниц. От него разбираме имената им: **Деметриос Сарагоска** и **Йохан Николай** от Македония, които докарват 40 бали памук в града.¹⁴ Изброени са още 10 фирми в града: **Йохан Адам и Компания, Христоф де Нако и Компания, Константин фон Петровиц** и **хаджи Никола Боя**, а от 1798 г. **хаджи Никола Пазиази, Кириак Васили, Спида и Кирани, Антон Малеско, Маркус Маринко Добрица, Йохан Гюра, Константин Стерио, братя Караян**.¹⁵ В архивните документи често

Griechische Kaufleute in Chemnitz als Textilpromotoren, Monopolisten und Kulturmittler, In: Mitteilungen des Chemnitzer Geschichtsvereins, Jahrbuch 81, Neue Folge XX, Wahlheimat Chemnitz-Migration als Historisches Phänomen, Selbstverlag des Chemnitzer Geschichtsvereins, Chemnitz 2019, p.93.

¹¹ Sächsisches Hauptstaatsarchiv Dresden, Finanzarchiv 10036. Loc.35207, Rep. I. 1748. l. 1.

¹² Sächsisches Hauptstaatsarchiv Dresden, Finanzarchiv 10036. Loc.35207, Rep. I. 1748. l. 1.

¹³ V, II 17. Die von einigen Griechischen Kaufleute zum Verkauf anhero gebrachte Baumwolle, Anno 1764.

¹⁴ V, II 17. Die von einigen Griechischen Kaufleute zum Verkauf anhero gebrachte Baumwolle, Anno 1764, Demetrius Saragoska und Jochann Nicola aus Macedonien, Fol.10.

¹⁵ StA. Chemnitz Rds. V, II, 17, p.68.

се среща името Йоан¹⁶ през VXIII век, както се вижда сред изредените имена на османски поданици.

През същата 1764 г. складът за памук е преместен от панаирния град Лайпциг в Кемниц,¹⁷ което е свидетелство за постепенното установяване на османските поданици в град Кемниц. Самото заглавие на посочения документ, или по-точно думите донесения за продан памук, конкретизират целите и дейността на тези търговци.

Те са в град Кемниц, за да доставят и продават памук директно на заинтересованите-фабричните производители и крупни търговци. Те поемат инициативата в свои ръце. Тяхното отсядане в града пък авторът С.Либолд свързва с данъчните облекчения.¹⁸

Вероятно от 1764 г. памукът идва на панаира в Лайпциг от вече установилите се търговци в град Кемниц, а не директно от Виена. В документи озаглавени „Новини от Великденски панаир“ от 1770 г. се казва, че живеещите понастоящем в Кемниц македонци поемат цялата търговия с памук, премествайки склада от Лайпциг в Кемниц и вдигат цената на памука от 28-29 талера до 35-36 талера на бала памук.¹⁹ Търговците се занимават с продажбите на памук директно на тексилните производители и крупни търговци не само в град Кемниц, но и в Лайпциг.

Освен търговци някои от тях се явяват и производители. Такъв е примерът с Вангелино, който започва своята дейност като производител във фабрика във Виена, чиято дейност е одобрена от Мария Терезия. Като управляваща Хабсбургската империя, тя му осигурява привилегии-отпуска му финансова помощ.²⁰

¹⁶ Различни начини на изписване в немски вариант: Jochann, Johann, Jochan.

¹⁷ V, II 17. Die von einigen Griechischen Kaufleute zum Verkauf anhero gebrachte Baumwolle, Anno 1764, Fol. 31.

¹⁸ Aufenthaltsgenehmigung. In: Liebold, Sebastian, Griechische Kaufleute in Chemnitz als Textilpromotoren, Monopolisten und Kulturmittler, In: Mitteilungen des Chemnitzer Geschichtsvereins, Jahrbuch 81, Neue Folge XX, Wahlheimat Chemnitz-Migration als Historisches Phänomen, Selbstverlag des Chemnitzer Geschichtsvereins, Chemnitz 2019, p. 97.

¹⁹ Standort Leipziger Messe GmbH, UA, Meß-Relationen (Abschriften) Ostern Meße 1729 bis Michaelis Meße 1817, Meß-Relationen, Oster-Meße 1770 bis Michaelis-Meße 1771, Band 31, Anfangbericht, Seiten 9-10.

²⁰ Katsiardi-Hering, Olga, The allure of red cotton yarn, and how it came to Vienna: Associations of greek artisans and merchants operating between the Ottoman and Habsburg empires, In: Merchants in the Ottoman Empire S. Faroqi und G. Veinstein, Collection Turcica, Vol. XV, Peeters: Paris-Louvain-Dudley, 2008, pp. 97-131.

През 1766 г. Вангелино, работещ вече в Саксония се занимава с боядисването на червена прежда и подава нова молба за подпомагане от финансовото министерство на гр.Дрезден. Молбата му е отново одобрена за 12 години.²¹²²

Други търговски компании основани по това време са тези на **Константин Лазар**, **Томас Християн** и др.²³От документа, засягащ търговските общества, разбираме и за сътрудниците, които са в основата на **структурата** на тези търговски компании. Те са съставени от по двама-трима членовете. За фирмата на Кириак Васили от 21 януари 1800 г., пише споменатия документ: „*Относно търговията с вноса на памук и турска прежда, ще бъде(вероятно от 1798) преобразувана във фирма Кириак Васили и Кириц Михаел*“ (вероятен син на неговия брат **Кириц Васили**).²⁴В посочения пример става въпрос за промяна на името на фирмата, вероятно поради данъчни облекчения.

От друг архивен документ разбираме, че основаните фирми на османските поданици плащат 10 талера годишно като ценз на града.²⁵Под ценз се разбира определена такса, която се изчислява въз основа на даден капитал, в случая търговски капитал.²⁶ Това се случва на две вноски годишно.²⁷Във връзка с цензове, датирани около 1800-1815 г., се разкриват още имена на търговци, чиято дейност се разгръща в гр. Кемниц. Сред тях са **Стефан Паракали**, **Йоханес Парановски**, **Йохан фон Спида**, **Деметер Вруша**, **Йохан Константин Лазер**, **Томас Христоф Атанас**, **Георги Димо**, **Йоханес Паско**.²⁸ В посочения документ търговците се занимават с продажба на памук и турска червена прежда, но има и такива като Георги Димо и Йоханес Паско, които продава вълна.²⁹

²¹ Kap.V.Sect. III, Nr.16, Vol.I-II, 18 Juni 1766.Vangelino betrff.1766.

²² Kap.V.Sect. III, Nr.16, Vol.I-II, 18 Juni 1766.Vangelino betrff.1766.

²³ Kap.V,Sect III, Nr.16 a Protokolle des Rathes den Stadt Chemnitz, Ergangen 1765-1815. p.92 Kyriack Basili Firma betrff.,p.104 Kiritz Baffili,p.130 Jof.Constantin Lazer,p.144 b Thomas Christian, Athen.

²⁴ Kap.V, Sect III, Nr.16 a Protokolle des Rathes den Stadt Chemnitz, Ergangen 1765-1815.Fol.92 den 21 Jan.1800 Chemnitz Firma:Kyriack Basili et Kyritz Michael

²⁵ Protokolle des Rathes der Stadt Chemnitz die Krämerey und Höckery btf.Eigang 1765-1815.Kap.V, Sekt.III,Nr.16 a Politzeisachen,Band 1 Nr.27 1816-1830, Nr.9.1706-1816.

²⁶ Zins <https://de.m.wikipedia.org/wiki/Zins>(31.10.2020).

²⁷ Protokolle des Rathes der Stadt Chemnitz die Krämerey und Höckery btf.Eigang 1765-1815.Kap.V, Sekt.III,Nr.16 a Politzeisachen,Band 1 Nr.27 1816-1830. Nr.9.1706-1816.Zinssen von 10 Thaler Halb Walpurgs und Halb Michaelis.

²⁸ Protokolle des Rathes der Stadt Chemnitz die Krämerey und Höckery btf.Eigang 1765-1815.Kap.V, Sekt.III,Nr.16 a Politzeisachen,Band 1 Nr.27 1816-1830. Nr.9.1706-1816. Fol.105 griechische Negotiante (гръцки търговец- название, което не е свързана с етическа принадлежност).

²⁹ Protokolle des Rathes der Stadt Chemnitz die Krämerey und Höckery btf.Eigang 1765-1815.Kap.V, Sekt.III, Nr.16 a Politzeisachen, Band 1 Nr.27 1816-1830. Nr.9.1706-1816.Fol.Peter Georg Dimo Wollhandlung 10 Thaler 1811 г., Fol.146 Passko Johannes Wollhandlung 1812 г.

Често един или повече от членовете на тези компании отсядат във Виена. От там координират транспорта на памука, идващ от Османската империя. Така например **Йохан Велиовиц**, търговец във Виена, който търгува с памук и турска прежда, е във връзка с **Маркус Маринко Добрица** през 1799 г., който работи в Кемниц.³⁰ Тяхната фирмата се казва „Веловиц и Добрица“.³¹ Маркус Маринко Добрица се намира в Кемниц като директен продвач на памук.³²

Томас фон Япа пък е във връзка през 1797 г. с намиращия се във Виена *Христоф де Нако*, съдружници във фирма Нако и Компания.³³ **Йохан Константин Лазар** от Кемниц е във връзка с **Николаус Барановски**, който се намира във Виена.³⁴ От същия документ разбираме, че **Маркус Маринко Добрица** е родом от **Семлин** (Земун).³⁵ **Антон Малеско** пък е родом от **Филипополис** (Пловдив),³⁶ **Йохан Гюра** е родом от **Серес**.³⁷ Родните места на споменатите търговци от Кемниц са Семлин, Филипополис, Серес. Търговците, отседнали в Кемниц, се оказват на края на една верига от търговски отношения, започваща именно в родните им градове. Посечените връзки с Виена показват втория важен пункт в тези отношения, а именно-седалището на координирани транспорти, изпращани до Саксония.

От Виена разполагаме с ценни документи свързани със споменатите търговци. Един от тях е датиран през 1766-1767 г. и е наречен: „Конскрипция на всички намиращи се тук

³⁰ Protokolle des Rathes der Stadt Chemnitz die Krämerey und Höckery btf.Eigang 1765-1815.Kap.V, Sekt.III, Nr.16 a Politzeisachen, Band 1 Nr.27 1816-1830. Nr.9.1706-1816. p.87 **Hernn Johann Wellioviz** griechische Kaufmann zu Wien Baumwolle und Türkische Garn **Firma Wellioviz und Dobritza** 21 März 1799.

³¹ Protokolle des Rathes der Stadt Chemnitz die Krämerey und Höckery btf.Eigang 1765-1815.Kap.V, Sekt.III, Nr.16 a Politzeisachen, Band 1 Nr.27 1816-1830. Nr.9.1706-1816. p.87 **Hernn Johann Wellioviz** griechische Kaufmann zu Wien Baumwolle und Türkische Garn **Firma Wellioviz und Dobritza** 21 März 1799.

³² Protokolle des Rathes der Stadt Chemnitz die Krämerey und Höckery btf.Eigang 1765-1815. Kap.V, Sekt.III, Nr.16 a Politzeisachen, Band 1 Nr.27 1816-1830. Nr.9.1706-1816.p.83 griechischen Negotiantin Thomas von Jappa Copm. Der Herr Christoph de Nako zu Wien-Handlung Baumwolle und türische Garn unter der Firma Nako et Comp. Ap.1797.

³³ Protokolle des Rathes der Stadt Chemnitz die Krämerey und Höckery btf.Eigang 1765-1815. Kap.V, Sekt.III, Nr.16 a Politzeisachen, Band 1 Nr.27 1816-1830. Nr.9.1706-1816.p.83 griechischen Negotiantin Thomas von Jappa Copm. Der Herr Christoph de Nako zu Wien-Handlung Baumwolle und türische Garn unter der Firma Nako et Comp. Ap.1797.

³⁴ Protokolle des Rathes der Stadt Chemnitz die Krämerey und Höckery btf.Eigang 1765-1815.**Kap.V**, Sekt.III,Nr.16 a Politzeisachen,Band 1 Nr.27 1816-1830. Nr.9. 1706-1816. Fol.165 Johann Constantin Laser Handlung mit H.Nicolaus Baranowsky im Wien mit macedonische Wolle und türkische Garn, alljährlich 10 Thaller, halb Walpur halb Michaelis zu bezahlen. Zu unsere Kämmaray bezahlen.4.May 1810

³⁵ Protokolle des Rathes der Stadt Chemnitz die Krämerey und Höckery btf.Eigang 1765-1815.Kap.V, Sekt.III,Nr.16 a Politzeisachen,Band 1 Nr.27 1816-1830. Nr.9.1706-1816.p.77 Marcus Marinko Dobritz von Semlin gebürtig.

³⁶ Protokolle des Rathes der Stadt Chemnitz die Krämerey und Höckery btf.Eigang 1765-1815.Kap.V, Sekt.III,Nr.16 a Politzeisachen,Band 1 Nr.27 1816-1830. Nr.9.1706-1816. p.78 Anton Malesko aus Philipopolis gebürtig 24.08.1796.

³⁷ Protokolle des Rathes der Stadt Chemnitz die Krämerey und Höckery btf.Eigang 1765-1815.Kap.V, Sekt.III,Nr.16 a Politzeisachen,Band 1 Nr.27 1816-1830. Nr.9.1706-1816.p.84 griechische Negotinat H.Johannes Gyra aus Seras in Macedonie gebürtig,Baumwolle,türkische Garn, Handlung zu treiben 15 Dez.1797

турци и турски поданици“.³⁸Това записване е вероятно създадено във връзка с издадените им паспорти от виенските власти. За тези паспорти научаваме и от новините на панаира, конкретно от Великденския панаир през 1766 г. От текста става ясно, че поради своята търговска дейност, свързана с докарване на стока на панаири в град Лайпциг и отнасяне на закупена стока към Османската империя, Виенските власти им издават пътнически паспорти.³⁹

Връщайки се на Конскрипцията от Виена, бих искала да изложа част от данните за споменаите търговци. От този документ разбираме имената на някои от търговците, работещите активни в град Кемниц.

Например Кириак Васили е посочен под номер 13. Той пристига във Виена през Земун 5 години по-рано, съответно през 1761-62 г. Продава стоката си в Земун, Виена и Лайпциг. В този документ не се споменава, че от 1764 г. той отсяда и в Кемниц. Освен памука той продава и червена турска прежда, шафран и кафе. Изнася към Османската империя лайпцигски стоки и талери.⁴⁰

От текста на документа мога да свържа името на **Йохан** Аргири **Адам** от Воскопол с **Йохан Адам**, който работи в Кемниц. Панайот Йохан или по-скоро Йохан Панайот, под номер 38, който е в компания със Стерио Коста,⁴¹ чието име може би е претърпяло видоизменение до Константин Стерио от Кемниц. Това е възможно, тъй като в документите често фамилното име е изписано пред личното. Такава е практиката на записване на имена и до днес в документите от Германия. Рядко обаче имаме лично пред фамилно име, както е при Кириак Васили.⁴²

³⁸ Conscriptio deren allhier befindliche Türken und türkische Unterthanen: Turkey V Karton 27,Collectanea V,7),Konskription der Türken und türkischen Untertanen in Wien,1766 Dez.22,1 Bd.,Österreichisches Staatsarchiv/HHStA,Signatur: AT-OeStA/HHStA StAbt Türkei V 27, Bestand: Staatenabteilungen Türkei V,Titel: Varia und Collectanea,Zeitraum 1600-1800.

³⁹ Standort Leipziger Messe GmbH, UA, Meß-Relationen (Abschriefen) Ostern Meße 1729 bis Michaelis Meße 1817 *Meß-Relationen, Oster-Meße 1766, Band 20, Kapite für Wechsel-Cours, p.36).*

⁴⁰ Konskription der Türken und türkischen Untertanen in Wien,1766 Dez.22,1 Bd.,Signatur: AT-OeStA/HHStA StAbt Türkei V 27, Bestand: Staatenabteilungen Türkei V,Titel: Varia und Collectanea, Zeitraum 1600-1800.

⁴¹ Conscriptio deren allhier befindliche Türken und türkische Unterthanen: Turkey V Karton 27,Collectanea V,7), Konskription der Türken und türkischen Untertanen in Wien,1766 Dez.22,1 Bd.,Österreichisches Staatsarchiv/HHStA,Signatur: AT-OeStA/HHStA StAbt Türkei V 27, Bestand: Staatenabteilungen Türkei V,Titel: Varia und Collectanea, Zeitraum 1600-1800.13. Kiriak Basili; 26. Dephteri Brassoli in Copm. Margarith Dimo in Leipzig; 28.Georgi Constantin aus Satschesta in Macedonien, Sohn Johann Georgi Constantin in Leipzig; 38.Panajot Johann im Comp. Sterio Kosta, Conatsntin Sterio in Chemnitz? Johann Argyri Adam mit Johann Adam in Chemnitz?

⁴² Това затруднява допълнително сравнение на имена от различни документи.

Изредените по-горе търговци влизат сами в контакт с градския съвет и местните предприемачи. Те общуват на тогавашния немски език, което проличава от писмата им, намиращи се понастоящем в градския архив в Кемниц.⁴³

Много от членовете на търговската колония умират или отпътуват към Виена в края на XVIII и началото на XIX. Така например в документи от градския архив на Кемниц относно депозираните парични състояния на търговците и наложените данъчни извлечения върху тях, се посочва и годината на смъртта на някои от тях. Никола Падзиази умира през 1790 г.⁴⁴ От посочения документ разбираме за сина му Йохан хаджи Падзиази, който поема паричното състояние и ръководството наред с Константин Моска намиращ се във Виена. През 1791 г. умира и Киро де Нако, чието състояние подлежи на данъчно облагане.⁴⁵ Димитър Караян от Кожани също умира през 1790 г. в гр. Серес и от документа по състоянието му разбираме за неговите братя Георге и Тодор Караян, които се намират в една компания.⁴⁶

Относно богатството на тези търговци е редно да отбележим за **съществуването на търговски тефтери**.⁴⁷ Те се намират в градския архив на Кемниц, обхващат **периода от 1784 до 1802 г.**, за съжаление непълно. Озаглавени са: „Търговските тефтери на македонските търговци“ и са шест на брой.⁴⁸ Озаглавени са от съвременните архивари може би в началото на изминалия век. Написани са на гръцки език и са разграфени по месец, брой продадена стока и печалба. Подвързани са в различни цветове, син и червен. Те са свързани с търговската дейност на отделни представители на колонията в Кемниц.⁴⁹ Търговските тефтери са съставени от отделни графи - продадената стока и съответната печалба. Така тефтерът от 1784/1786 г. започва с надпис за печалбите направени на есения панаир в гр. Лайпциг, на който вероятно е изпратен Йохан

⁴³ StA.Chemnitz Rds. V,II, 17,p.82 Anfangs deise Brief. sind wir vor einige Tagen mündlich befragt worden.

⁴⁴ StA.Chemnitz 1790.III, I a, 110 Hazzi Nicola Paziuzzi (Johann Paziuzzi)1790.Das nach absterben H.(Herr)Hazzi Nicola Paziuzzi, griechischen Handelsmann zu Wien, von desen hinterlassenen Erben zu entrichtende Abzugsgeld von dem, aus des Defustio allhier geführte Macedonischen Woll und türkischen Garn.

⁴⁵ III, Ia,111 Kyro de Naco(Christoph Naco)...dersen Exportation davon zu entrichtende Abzugsgeld.

⁴⁶ StA.Chemnitz. 1791.III,Ia,112 Demeter Karajan (George und Theodor Karajan)

⁴⁷ За тях споменава и С.Либолд наричайки ги:“(...)Rechnungsbücher der griechischen Kaufleute(...)“. In: Liebold, Sebastian, Griechische Kaufleute in Chemnitz als Textilpromotoren, Monopolisten und Kulturmittler, In:Mitteilungen des Chemnitzer Geschichtsvereins, Jahrbuch 81, Neue Folge XX,Wahlheimat Chemnitz-Migration als Historisches Phänomen, Selbstverlag des Chemnitzer Geschichtsvereins, Chemnitz 2019, p.100.Той накратко уточнява, че те съдържат вземания и давания (Ausgaben-und Einnahmenlisten). Пак там, бел.42, стр.118.

⁴⁸ In Findbuch 19, Archiv des Vereins für Chemnitzer Geschichte, 1872-1943, in Abteil Handel(Accise), finden wir zahlreichen Rechnungsbuch der Mazedonische Kaufleute. Signatur: Hd.35-40. Rechnungsbuch der Mazedonische Kaufleute 1786.

⁴⁹ Не ми е известно до момента някой да е публикувал нещо относно тяхното съдържание и вид. Аз работих с тях дълъг период от време. Мисля, те заслужават отделна публикация, където би могло да им се обърне необходимото внимание.

Готфрид Виле.⁵⁰ Според мен тези тефтери са пряко свързани с продажбите на памук на панаирите в град Лайпциг.

Освен да търгуват и живеят в Кемниц, някои от споменатите членове на търговската колния получават благороднически титли и основават общество за различни публични прояви.⁵¹ С този въпрос се занимава Себастиан Либолд, който пише, че фамилията Караян е получила благородническа титла през 1792 г.⁵² От саксонския владетел Фридрих Август III по препоръка на съвета на града получава благородническа титла и Константин фон Петрович и Андреас Пуфка (умрял 1796).⁵³ Неговото име е и единственото, записано зад гърба на маслени портерти, седем на брой, запазени в градския музей.⁵⁴

Приносът на тези търговци за местната икономика се оказва значителен. Първо, те доставят памук и червена прежда, която се използва в текстилното производство. Второ, със спечелените пари те закупуват стока от панаирите в град Лайпциг и осъществяват връзката с икономиката на родните си места в Османската имерия.

Имена на османски поданици, търгуващи в Кемниц, по документи от градския архив в Кемниц в периода 1764-1820 представям в таблица. Изредените имена се споменават, може би за първи път в българската историография.⁵⁵ От тях ясно се виждат роднинските връзки, които са в основата на търговски компании на османските православни търговци през XVIII- и началото на XIX в. Търговските компании се състоят от членове, които са най-често братя, баща и син и т.н. През XVIII в. памукът е ценна суровина, чрез която споменатите търговци натрупват значително състояние.

⁵⁰In Findbuch 19, Archiv des Vereins für Chemnitzer Geschichte, 1872-1943, in Abteil Handel(Accise), finden wir zahlreichen Rechnungsbuch der Mazedonische Kaufleute. Signatur: Hd.35-40. Rechnungsbuch der Mazedonische Kaufleute 1786.

hd.38 Rechnungsbuch der Mazedonische Kaufleute 1784/86. Joachan Gottfried Willer die Summe von tausend(...)haben wir gute geschafte gehabt.

⁵¹ Liebold, S., Griechische Kaufleute in Chemnitz als Textilpromotoren, Monopolisten und Kulturmittler, In: Mitteilungen des Chemnitzer Geschichtsvereins, Jahrbuch 81, Neue Folge XX, Wahlheimat Chemnitz-Migration als Historisches Phänomen, Selbstverlag des Chemnitzer Geschichtsvereins, Chemnitz 2019, p.98.

⁵² Liebold, S., Griechische Kaufleute in Chemnitz als Textilpromotoren, Monopolisten und Kulturmittler, In: Mitteilungen des Chemnitzer Geschichtsvereins, Jahrbuch 81, Neue Folge XX, Wahlheimat Chemnitz-Migration als Historisches Phänomen, Selbstverlag des Chemnitzer Geschichtsvereins, Chemnitz 2019, p.98.

⁵³ Liebold, S., Griechische Kaufleute in Chemnitz als Textilpromotoren, Monopolisten und Kulturmittler, In: Mitteilungen des Chemnitzer Geschichtsvereins, Jahrbuch 81, Neue Folge XX, Wahlheimat Chemnitz-Migration als Historisches Phänomen, Selbstverlag des Chemnitzer Geschichtsvereins, Chemnitz 2019, p.99.

⁵⁴ Liebold, S., Griechische Kaufleute in Chemnitz als Textilpromotoren, Monopolisten und Kulturmittler, In: Mitteilungen des Chemnitzer Geschichtsvereins, Jahrbuch 81, Neue Folge XX, Wahlheimat Chemnitz-Migration als Historisches Phänomen, Selbstverlag des Chemnitzer Geschichtsvereins, Chemnitz 2019, p.99.

⁵⁵ Предала съм имената на български и в оригинал, както те се срещат в документите от градския архив в Кемниц.

Това топлолюбиво растение е високо ценено в саксонката индустрия и важна стока в търговията по това време.

<p><i>Анастасиос Георги Адам (Anastasius Georgi Adam)</i> <i>Йохан Адам (Johann Adam)</i> Андреас Йохан фон Пуска (Andreas Johann von Pusska) Антониос Николаидес (Antonius Nicolaides) Антон Малеско (Anton Malesko, Malescos) Йохан Никола (Johann Nicola) Йохан Гюра (Johann Gyra) Йохан фон Спида (Johann Hadzi Spida) Йохан фон Папа (Johann von Pape) <i>Йохан хаджи Падзиази (Johann Hazzi Nicola Paziuzzi, Hazzi Nicola Paziuzzi)</i> <i>Михаел Патдзиази (Michael Paziuzzi)</i> Йоханес Парановски (Johannes Paranowski) Йохан Константин Лазар (Johann Constantin Lazar) Деметриос Сарагоска (Demetrius Saragoska) Деметър Кара Коста (Demeter Kara Costa) Деметер Вруша (Demeter Wrusha) <i>Михаел Петровиц (Michael Petrovitz)</i> <i>Константин фон Петровиц (Constantin von Petrovitz)</i> <i>Франтафил хаджи Стерио (Frantaphil Haggi Sterio)</i> <i>Константин Стерио (Constantin Sterio)</i> Спирида и Кирани (Spirida und Kirany) Стефан Паракали (Stephan Paracalli) Маркус Маринко Добриц (Markus Marinko Dobritz)</p>	<p><i>Димитър Караян (Demeter Karajan)</i> <i>Георге Караян (George Karajan)</i> <i>Тодор Караян (Theodor Karajan)</i> Петер Георги Димо (Peter Georg Dimo) Томас Християн (Thomas Christian) Томас Христоф Атанас (Thomas Christoph Athanas) Томас фон Япа (Thomas v. Jappa) <i>Христоф де Нако (Christoph de Nacko)</i> <i>Киро де Нако (Kyro de Naco)</i> <i>Кириак Васили (Kiriak Basili, Kyriak Basili)</i> <i>Кириц Васили (Kyritz Basili)</i> <i>Кирици Михаел (Kyritz Michael)</i> <i>Михаел Пуфка (Michael Puffka)</i> <i>Андерас фон Пуфка (Andreas von Puffka)</i> Панайот Вангелино (Panayot Wangelinos) Константин Моска (Constantin Moska, Wien) Харисмус Оекономус (Charismus Oeconomus) Георгио Бозука (Georgio Bosuca) Георге хаджи Никола (George Haggi Nicola) Филип хаджи Михаел (Philip Haggi Michael) Михаел Пасквал (Michael Pasqual) Деметер Йохан Палзогли (Demeter Johan Palzogli).⁵⁶</p>
--	---

⁵⁶ Повечето от изброените имена са от вече споменати и не споменати под линия архивни документи, намиращи се понастоящем в градския архив в гр.Кемниц. Тук бих искала да благодаря на екип на градския архив в град Кемниц и по-специално на Юта Аурих (Jutta Aurich). Stadtarchiv Chemnitz, Bestand A 01 Rat der Stadt 1296 - 1928, Signatur VII 17 *Die von einigen Griechischen Kaufleuten zum Verkauf anhero gebrachte Baumwolle betriff. Anno 1764-1789. StA.Chemnitz Protokolle des Rathes der Stadt Chemnitz die Krämerey und Höckery btf.Eigang 1765-1815. Kap.V, Sekt. III, Nr.16 a Politzeisachen, Band 1 Nr.27 1816-1830, Nr.9.1706-1816; StA.Chemnitz Rds. V, II, 17, p.82; StA.Chemnitz 1790. III, I a.*

Използвана литература:

Бур-Марковска, М., Балканите и унгарският пазар през XVIII век, София,1977г.

Anagnostopoulos, C., Geschichte einer längst verschwundenen Griechischen Kolonien zu Chemnitz, Hellas-Jahrbuch VI 1940, Organ der Deutsch-Griechischen Gesellschaft und der Griechisch-Deutschen Vereinigungen in Athen und Thessaloniki, Herg. Südost-Ausschusses der Deutschen Akademie in München. Göttingen, Verlag. Gerstung und Lehmann, pp.11-19, 1940.

Ehmke, P., Türken in Chemnitz: Die Mazedonier Bildnisse. In: Bilderbuch Chemnitzer Geschichte, Begleitbuch zur ständigen Ausstellung „Bildersaal Chemnitzer Geschichte“ im Schloßbergmuseum Chemnitz. Herausgegeben vom Freundeskreis Schloßbergmuseum Chemnitz e.V., Chemnitz 2012.

Katsiardi-Hering, O., The allure of red cotton yarn, and how it came to Vienna: Associations of greek artisans and merchants operating between the Ottoman and Habsburg empires, In: Merchants in the Ottoman Empire S. Faroqhi und G. Veinstein, Collection Turcica, Vol. XV, Peeters: Paris-Louvain-Dudley, pp.97-131, 2008.

Liebold, S., Griechische Kaufleute in Chemnitz als Textilpromotoren, Monopolisten und Kulturmittler, In: Mitteilungen des Chemnitzer Geschichtsvereins, Jahrbuch 81, Neue Folge XX, Wahlheimat Chemnitz-Migration als Historisches Phänomen, Selbstverlag des Chemnitzer Geschichtsvereins, pp.93-122, Chemnitz 2019.

Münch, H., Industrielle Revolution in Sachsen, Erste Fabriken an der Chemnitz, Chemnitz, 1998.

Ullrich, U., Chemnitz-Stadt und Stadtbefestigung, Chemnitz, 1995.

Stieda, W., Mazedonische Baumwolle in Sachsen, In: Neues Archiv für Sächsische Geschichte und Altertumskunde, Herg. Hubert Ermisch, Band 41, Dresden, pp.308-312, 1920.

Извори:

Stadtarchiv Chemnitz, Bestand A 01 Rat der Stadt 1296 - 1928, Signatur VII 17 *Die von einigen Griechischen Kaufleuten zum Verkauf anhero gebrachte Baumwolle betrff. Anno 1764-1789.*

Stadt AC, L.03, In Findbuch 19, Archiv des Vereins für Chemnitzer Geschichte, 1872-1943, in Abteil Handel(Accise):

Signatur: *hd.40 Rechnungsbuch der Mazedonische Kaufleute 1786*

hd.39 Rechnungsbuch der Mazedonische Kaufleute 1784

hd.38 Rechnungsbuch der Mazedonische Kaufleute 1784/86

hd.37 Rechnungsbuch der Mazedonische Kaufleute 1802

hd.36 Rechnungsbuch der Mazedonische Kaufleute 1802

hd.35 Rechnungsbuch der Mazedonische Kaufleute 1802

StA.Chemnitz Protokolle des Rathes der Stadt Chemnitz die Krämerey und Höckery btf. Eigang 1765-1815. Kap.V, Sekt. III, Nr.16 a Politzeisachen, Band 1 Nr.27 1816-1830, Nr.9. 1706-1816.

StA. Chemnitz Rds. V, II, 17, p.82.

StA. Chemnitz 1790. III, I a.

Sächsisches Hauptstaatsarchiv Dreseden, Finanzarchiv 10036. Loc.35207, Rep. I. 1748. l. 1.

Meß-Relationen. In: Standort Leipziger Messe GmbH, UA, Meß-Relationen (Abschriften) Ostern Meße 1729 bis Michaelis Meße 1817, Meß-Relationen, Oster-Meße 1770 bis Michaelis-Meße 1771, Band 31, Anfangbericht, Seiten 9-10.

Conscription deren allhier befindliche Türken und türkische Unterthanen: Turkey V Karton 27, Collectanea V, 7), Konskription der Türken und türkischen Untertanen in Wien, 1766 Dez. 22, 1 Bd., Österreichisches Staatsarchiv/HHStA, Signatur: AT-OeStA/HHStA StAbt Türkei V 27, Bestand: Staatenabteilungen Türkei V, Titel: Varia und Collectanea, Zeitraum 1600-1800.

Електронни източници:

Zins <https://de.m.wikipedia.org/wiki/Zins> (31.10.2020).

THE COTTON TRADERS IN CHEMNITZ, SAXONY, STRUCTURE AND ACTIVITY (THE END OF 18 AND STARTING OF 19 CENTURY)

Adelina Petrova

The article talks about cotton traders from the Ottoman Empire, who expanded their activities in the middle of the 18th century in the town of Chemnitz, Saxony. This activity is related to the sale and transport of cotton directly to local traders in the city.

The Ottoman subjects stayed for several decades, entering into financial and cultural relations with the pot merchants.